

Foto: Vallsnäs Camping.

En plats nära naturen

Vallsnäs camping ligger vid Unnens strand och erbjuder ett fantastiskt friluftsliv med möjlighet till båt- och kanotuthyrning och fiske. Vår och höst är den allra bästa tiden för fiske. På Vallsnäs finns även en badplats. Runt omkring sjön finns det fler fina sandstränder.

Ett tips är att hyra en stuga på Vallsnäs camping. Utnyttja tiden till att utforska Unnen och dess omgivning. Hyr kanot och

paddla över till Kungsholmen. Bada vid Unnens strand. Ät en god middag på Tiraholm eller Alebo! Gör en utflykt till det gamla gravfältet Bedja rör. Hit och till flera andra platser är det cykelavstånd. Överväg därför att ta med cykel.

Läs mera!

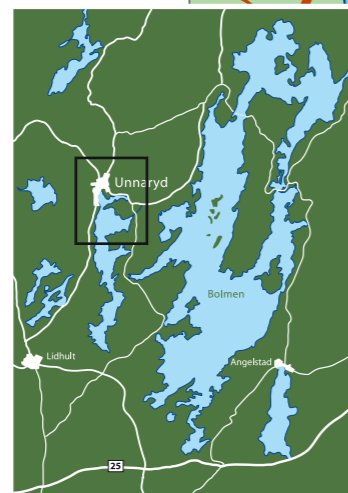
Om Vallsnäs camping:
www.unnaryd.com/vallsnas

GPS (RT 90 2.5 gon V)
Vallsnäs: 1361800 Ö, 6314800 N
Vallsnäs udde: 1361667 Ö, 6314684 N
Kungsholmen: 1362223 Ö, 6315322 N
Kvinnaholme: 1361900 Ö, 6313994 N

Vägbeskrivning

Kör till Unnaryd. Fortsätt mot Bredaryd och Reftele. Följ därefter skyltar mot Vallsnäs camping. Sjövägen på Unnen går också bra.

Omslagsbild: "En stubbe blickar uppåt på Kungsholmen". **Huvudsakliga källor:** "Några blad ur Vallsnäs historia" av Carl Lindstén, ur "Södra Unnaryd-Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 1949"; "Kungsholmen" av Albert Wester, ur "Södra Unnaryd-Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 2000"; "Vallsnäs" av Anita Kindstrand, ur "Södra Unnaryd-Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 1997"; Information från Unnaryds kyrka; Rickard Englund, Vallsnäs. Faktasök: Malin Ekwall. **Textsammanställning:** Karin Tengnäs. **Foto från 1940:** Ur "Vallsnäs" av Anita Kindstrand, se ovan. **Foton där ej annat anges:** Karin Tengnäs. **Logotyp:** Lars Lidman. **Grafisk form:** Tecknargården/Willy Lindström. **Produktion:** Naturbruk AB/Bo Tengnäs. **Projektsamordning:** Bitte Rosén Nilsson, Hylte kommun. **Copyright:** Naturbruk AB. **Tryckår:** 2006.

Foldrarna i serien "I Ebbe Skammelsons kölvatten" finns på Internet: www.unnaryd.com

I EBBE SKAMMELSONS KÖLVATTEN

"Nu suckar vinden i trädens kronor, det ligger saga och mystik över Kungsholmen. Våra fäders bedrifter ha glömts, deras namn stå ej på historiens blad. Kvar står i markerna endast några stenar. De minna om en förgången tid. Mossan har klätt marken och stigarna, där fordom Finnvedens folk kämpade sin oftast tröstlösa kamp för tillvaron. Lugn och stilla ligger Kungsholmen, skyddad från stormarna av uråldriga furor."

Albert Wester: "Kungsholmen". Södra Unnaryd – Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 2000.

Naturskön mystisk plats

Vallsnäs är en vacker udde i Unnen. Hit åker den som vill njuta av naturen och ett lugnt liv. En tur till Vallsnäs innebär en närhet till såväl skog som vatten. Antalet bofasta i den lilla byn ökar igen och numera är Vallsnäs ett väl känt utflyktsmål med campingplats och badplats.

Idag ligger husen till byn Vallsnäs på fastlandet. Så har det emellertid inte alltid varit. Ute i sjön Unnen finns en holme som heter Kungsholmen. Sagor och sägner har genom generationer talat om den. Med vördnad och undran har människor vandrat runt de sparsamma resterna av bebyggelse här. Samtidigt har de försökt avlocka Kungsholmen dess hemligheter.

Här syns rester efter ett fyrkantigt hus. Det har spekulerats om att detta skulle vara rester av ett avgudatempel eller en kungaborg. Vallar av jord och sten syns tydligt på öns sydvästra del.

I sjön mot Vallsnässidan finns lämningar efter en brygga: ekbjälkar som är fästade vid botten med tyngder av sten.

”Västbo Kung”

Vallsnäs ligger i ett område som ingick i det gamla Finnveden. Finnveden omfattade Västbo, Östbo och Sunnerbo härad samt några angränsande områden. Enligt en sägen bodde Västbo Kung här en gång i tiden och ruinerna på Kungsholmen skulle vara resterna av Västbo kungaborg från 400-talet till 800-talet. För att skydda sig, bosatte lokala härskare sig ofta på öar eller holmar. Den siste konungen på Kungsholmen lär ha varit en vild och härsklysten typ. Bland folket var han fruktad och i smyg var han hatad av sina undersåtar. Han levde ett vilt liv på sin borg och lät bygga den

ännu högre. Men hans stormiga tillvaro fick, enligt sägnen, ett hastigt slut. En kväll när han satt på taket på sin borg, fick han se en stor skara krigare närma sig. Han samlade genast sina män. En våldsam strid tog sin början. För Kungsholmen slutade det med förlust. Borgen intogs och jämnades med marken.

En medeltida gård avsedd för försvar

Men bortom sägnerna finns vetenskap. Byggnadslämningarna på Kungsholmen är resterna av det gamla Vallsnäs. Det finns skriftliga belägg för att gården var bebyggd och bebodd under 1400-talet. Det har kunnat påvisas genom dokument från 1425. Då hette Vallsnäs Valsnaes. Men sannolikt fanns här för ännu längre sedan en medeltida gård avsedd för försvar. Sett ur den synvinkeln var gårdens läge på en holme i sjön ett klokt val. Genom tiderna har gården sedan bebotts av en rad häradshövdingar och andra mäktiga män i Finnveden.

Rester efter en säteribyggnad

Bror Kugelberg satte 1917 igång med en utgrävning. Han drog slutsatsen att

lämningarna på Kungsholmen i själva verket är resterna av den byggnad som Jöns Larsson Bölja lät göra till säteribyggnad på 1530-talet. Jöns Larsson Bölja var då häradshövding över Västbo härad. Han dödades 1543 i Dackefejden. Namnet Kungsholmen sägs komma från den tid då staten ägde gården och ön under en period efter Nordiska sjuårskriget som slutade 1570.

Jöns Larssons son, Lasse Jönsson, som ärvde Vallsnäs var en orolig herre. År 1563 dömde Erik XIV honom som landsförrädare. Han hade då redan rymt till Danmark. Glansdagarna för byggnaderna på Kungsholmen var över.

Huslämningarna består av 1-1,5 meter höga jordvallar, omslutande en fyrkant som är ungefär 28 meter lång och 13 meter bred. Mer påtagligt nu är emellertid den vackra trollskog som pryder holmen. Mycket gamla och knotiga tallar ger den sin karaktär. De lockar fantasin till sagornas värld. Den som är extra observant kan på sensommaren hitta tallört på Kungsholmen. Tallörten är en av de få växter i Sverige som saknar eget klorofyll. Den är därför gulvit.

kallas därför rudedammar. Rudan är en karpfisk som alltså är släkt med mört och guldfisk. Den kan klara sig under nästan alla förhållanden och fungerade som nödproviant under svåra tider. Resterna av de gamla rudedammarna syns än idag.

Kvinnaholme

Långt ute i Unnen rakt söder om Vallsnäs ligger en annan holme som heter Kvinnaholme. Den sägs ha fått sitt namn efter åtgärder som vidtogs när oroliga tider nalkades. Då fördes nämligen alla kvinnor och barn ut till holmen. Hur de klarade sig därute förtäljer inte historien. Fiskelycka behövdes nog för att dryga ut medhavd proviant.

Dammar med ruda

Folk på Kungsholmen garderade sig mot svält genom att gräva dammar på den angränsande landsidan nordväst om holmen. I dessa dammar hölls ruda och dammarna

Sommaren 1940 skördades vass

Genom tiderna har det erbjudits mycket goda förutsättningar för att bedriva jordbruk på Vallsnäs. Marken består av sand. Den är väl-dränerad och lättbrukad. Sommaren 1940 uppstod det emellertid problem för bönderna. Det året skulle kreaturen tvingas äta vass istället för hö. Torkan slog nämligen till. Tillsammans fick alla gårdar i Vallsnäs ihop tolv lass hö. Jämför det med femtio eller sextio lass hö som gårdarna normalt skulle ha fått ihop. Bönderna tvingades samarbeta med varandra. Det bestämdes att vassen vid sjön Unnen skulle slås av. Det var så torrt att vassen slogs av med häst och slättermaskin. Vassen torkades och sattes upp på samma sätt som vid skörd av säd. Sedan fördelades vasskärvarna lika mellan gårdarna i Vallsnäs.

Dopfunten

Vid sjöstranden på norra sidan av ud-den, rakt nedom bebyggelsen, fanns det tidigare en stor sten ur vilken ett ”skål” huggits ut. Det har tidigare spekulerats om att detta kunde vara ett offerkärl från tiden före kristendomen. En rund ”ursvarvning” i toppen av en rund huggen sten gjorde att föremålet lite liknade en skål. Vid offerceremonier las, enligt sägnen, blodet från det offrade djuret i kärlet. Blodet stänktes sedan över såväl människor som djur. Men det skulle även kunna vara en dopskål som tidigare tillhört kyrkan. I den äldsta inventarieförteckningen från 1639 omnämndes en ”funtkättel”. Att en dopfunt skulle ha kunnat hamna ute i naturen är inte helt orimligt, eftersom det under gångna tider såldes kyrkliga inventarier som inte längre användes. I vilket fall, låg stenen i Vallsnäs i strandkanten fram till vintern 1909—1910. På initiativ av kyrkoherden fördes den sedan över isen till kyrkogården i Unnaryd. Numera står den i Unnaryds kyrka. Kanten på kärlet/dopskålen har genom årens lopp blivit skadad och är numera nästan helt borta. Den stora stenen behåller emellertid sin mystik. Nu används den i samband med barndop.

På den yttersta spetsen av Vallsnäs ligger en hög som kan vara en gammal offerhög. Det finns mycket i Vallsnäs som kan sätta fantasin i rörelse!

Dopfunten.

Sätesgård. En sätesgård var ursprungligen en lantegendom som var ägd och bebodd av en adelsman. I kraft av adels privilegier var sätesgården befriad från att betala skatt för marken som tillhörde säteriet. Byggnaden skulle nämligen vara värdig ägarens ställning. Såväl byggnad som jordbruket var tvungen att underhållas ordentligt för att skattefriheten inte skulle äventyras. Ordet ”säteri” har samma innebörd som sätesgård.

Dackefejden. Dackefejden är det största bondeupproret i Sveriges historia. Det ägde rum 1542-1543 och har fått namn efter sin ledare, smålandsbonden Nils Dacke. Bakgrunden var Gustav Vasas politik att stärka centralmakten på bekostnad av de olika landskapens frihet. Kronans åtgärder hade på flera håll i Småland lett till mångdubbling av skatterna. Upproret var till en början mycket framgångsrikt. Kungen tvingades till och med att ingå vapenstillestånd och låta Dacke regera i Småland. Men Gustav Vasa samlade snart fler trupper och lyckades tillslut slå ner upproret. Dacke dödades.

Västbo härad. Västbo härad är beläget i västra Småland. Med härad menas det äldre lokala tingsdistriktet. Härad var alltså ett rätts- och förvaltningsområde och var den närmast större enheten över socken. En socken är ett område inom vilket invånarna tillhör samma kyrka.

